L’Illa de la Discòrdia

És un tram del Passeig de Gràcia de Barcelona, situat entre els carrers d’Aragó i del Consell de Cent, conegut per reunir alguns dels edificis més representatius del modernisme català. El nom fa referència a la competència entre els arquitectes que els van projectar i els burgesos que els van contractar.

A començament del segle XX, el Passeig de Gràcia s’havia convertit en una de les principals artèries de la burgesia barcelonina. Les famílies benestants hi construïen o reformaven els seus habitatges per demostrar la seva posició social i el seu gust artístic. En aquest context, diversos arquitectes van transformar edificis contigus en obres singulars, amb façanes, materials i solucions decoratives innovadores.

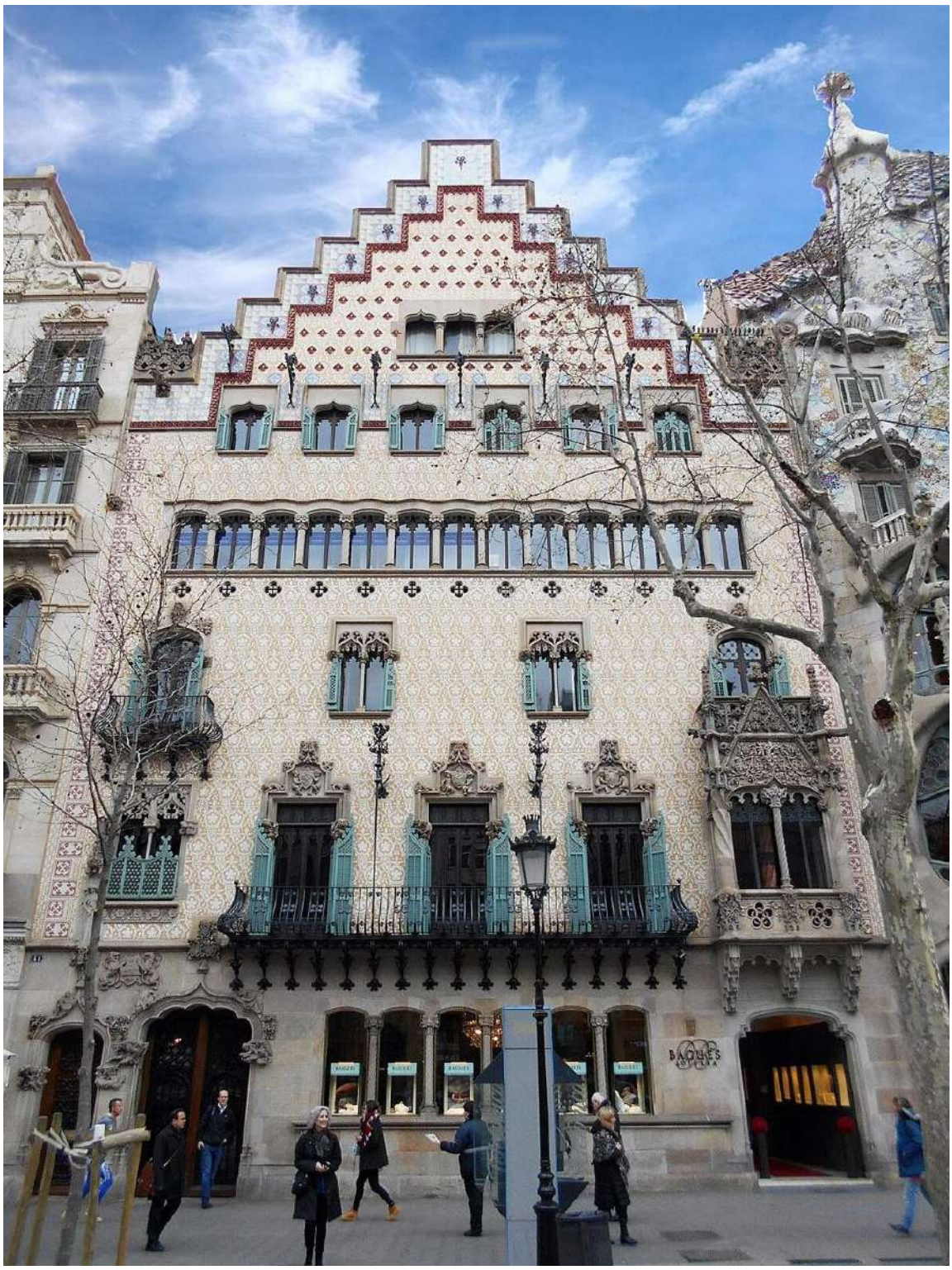
Els edificis principals

1. Casa Lleó i Morera — Lluís Domènech i Montaner

Reforma de 1902-1905

És representativa del modernisme floral, amb una decoració molt elaborada, escultures, vitralls i mosaics. Hi van col·laborar nombrosos artistes i artesans.

2. Casa Amatller — Josep Puig i Cadafalch

Reforma de 1898-1900

Combina elements neogòtics i influències de l'arquitectura dels Països Baixos, especialment visibles en la façana esglaonada. La decoració escultòrica i els elements ornamentals reflecteixen el caràcter historicista de l'obra.

3. Casa Batlló — Antoni Gaudí

Reforma de 1904-1906

Destaca per les formes ondulants, el trencadís ceràmic, els balcons escultòrics i el coronament que recorda el llom d'un drac. Gaudí hi va desenvolupar un llenguatge arquitectònic molt personal, inspirat en formes orgàniques.

El conjunt també inclou la Casa Mulleras, d'Enric Sagnier, i la Casa Bonet, obra de Marcel·lí Coquillat, de manera que l'illa comprèn cinc edificis, no només els tres més famosos.

Per què s'anomena «Illa de la Discòrdia»?

El nom al·ludeix a la comparació amb el mite grec de la poma de la discòrdia. Segons el relat mitològic, Eris, deessa de la discòrdia, va llançar una poma d'or destinada «a la més bella», fet que va desencadenar la disputa entre Hera, Atena i Afrodita. De manera semblant, aquests edificis convidaven a comparar les propostes dels arquitectes.

L'Illa de la Discòrdia és un testimoni excepcional de la pluralitat del modernisme català: tres arquitectes de primera línia van transformar edificis veïns en propostes molt diferents, que permeten entendre que el modernisme no va ser un estil uniforme, sinó un moviment artístic divers i innovador.

Casa Lleó i Morera

Obra cimera del modernisme català, Art *Nouveau* internacional. Reforma de l'arquitecte **Lluís Domènech i Montaner** entre el 1902 i el 1095 sobre un edifici preexistent. La seva imponent façana modernista esculpida en pedra és una mostra d'art total.

A aquest tram del Passeig de Gràcia entre els carrers Consell de Cent i Aragó se li deia la Mançana de la Discòrdia per un enginyós joc de paraules que combina un mite grec amb la rivalitat entre els tres grans arquitectes de principis del segle XX que van reformar tres edificis gairebé contigus per a tress famílies burgeses rivals: Casa Lleó, Casa Amatller (Joan Puig i Cadafalch), Casa Batlló (Antoni Gaudí). En castellà *mançana* significa fruita i bloc de cases urbà i fa referència a una fruita daurada que la deessa Eris va llançar amb la inscripció per a la més bella.

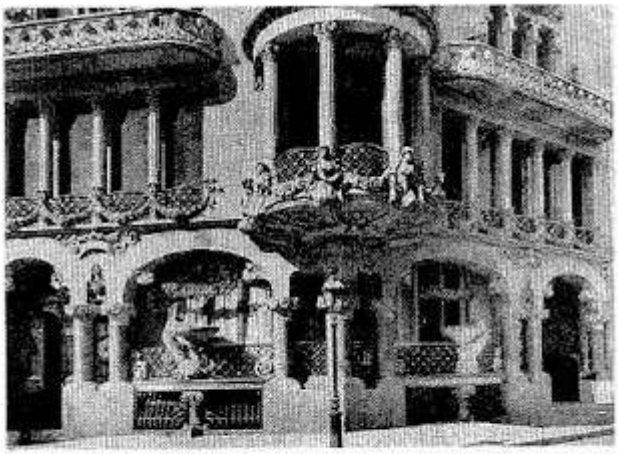
La història de les visites guiades va ser curta: de gener de 2014 a agost de 2016. El tancament va ser degut al conflicte de llicències urbanístiques entre l'Ajuntament de Barcelona, que va denegar la pròrroga a l'execució tècnica del pla de restauració i conservació sol·licitada per la seva complexitat arquitectònica, i el propietari el grup immobiliari Núñez i Navarro.

Propietat de la família Morera durant tres generacions, l'interior reflecteix fidelment l'opulència de la burgesia de l'època. L'arquitecte va entendre el principal de 400 m^2, cor arquitectònic i social de l'edifici, com una obra d'art en conjunt concentrant desenes de mestres artesans en forja i repujats (**Josep M. Jujol**), escultura, ebenisteria (**Gaspar Homar**), pintura (**Josep Pey**) o marqueteria. La potència i elegància dels vitralls emplomats d'**Antoni Rigalt**, que cobreixen la galeria del darrere o paviments de mosaics romans eren un referent del màxim refinament estètic.

El constant joc visual amb els cognoms Lleó i Morera va inspirar la decoració amb fulles de morera i flors de motllures, sostres artesonats, esgrafiats de les parets o textures dels terres. I lleons heràldics esculpits en pedra a les xemeneies o amb fusta a les portes. L'escultor **Eusebi Arnau** va immortalitzar el progrés tecnològic als balcons exteriors i relleus interiors amb figures femenines que sostenen els quatre invents que estaven transformant la vida urbana: la fotografia, el telèfon, el fonògraf i l'electricitat. Avui, gran part d'aquest mobiliari original es custodia al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC).

L'estirp familiar va conservar l'immoble fins al 1943 que, amb l'impacte econòmic de la postguerra, el va vendre. D'aquí fins al 2006 va tenir propietaris com l'asseguradora Societat Mercantil Bilbao, la Mutualitat de l'Advocacia de Madrid i el conglomerat editorial Grup Planeta. El 2006 el va comprar el grup immobiliari Núñez i Navarro.

Saps què va passar amb les escultures originals de la façana de la planta baixa? A cop de pic i pala es van destruir el 1943 els arcs i les escultures de nimfes amb jardineres. Tot per ampliar els aparadors. El porter de l'edifici, Josep Gudiol, va rescatar els caps de les nimfes i fragments de relleu i els va vendre al pintor surrealista Salvador Dalí per la quantitat de 3.000 pessetes. Avui, són a Figueres (Girona) integrades artísticament en la decoració del pati interior del Teatre-Museu Dalí. I les escultures a la façana actual de Passeig de Gràcia són rèpliques exactes esculpides durant la gran restauració dels anys 90 del segle XX a partir de fotografies originals i plànols guardats per la Reial Acadèmia de Belles Arts.

1905 La casa Lleó i Morera tal como la proyectó Lluís Domènech i Montaner, con las esculturas de Eusebi Arnau. El jurado que premió la obra destacó la solución hallada por el arquitecto para integrar el establecimiento comercial del prestigioso fotógrafo Pau Audouard.

1943 El modernisme era tan abominado, que nadie protestó cuando fue mutilada la planta baja para ser reemplazada por un proyecto realizado con granito funerario, una agresión desconsiderada hacia el resto de la importante fachada y que, además, tampoco estaba a la altura.

És possible que reobri les portes al públic general a partir del 2027 com a espai cultural.

Font: *Ressenyes de Google Maps* [Adelaida Subías. Guia local]. Google Maps. https://www.google.com/maps/contrib/106416782433564151197/reviews/

Casa Amatller

Al costat de la Casa Batlló, hi ha una altra joia del modernisme: la Casa Amatller, obra de **Josep Puig i Cadafalch**.

Tot i que molts visitants concentren l'atenció en la façana ondulada de la Casa Batlló, la Casa Amatller amaga un interior d'una gran riquesa artística. El color hi té un protagonisme destacat, tant en els vitralls com en els sostres, les rajoles d'inspiració mudèjar i els paviments de mosaic.

L'edifici constitueix un exemple destacat de l'arquitectura modernista barcelonina i és una de les cases més belles i sorprenents de la ciutat.

L'any 1898, Antoni Amatller va encarregar a Josep Puig i Cadafalch la reforma d'un edifici preexistent. L'arquitecte hi va desenvolupar un estil neogòtic eclèctic, amb una teulada esglaonada inspirada en les cases tradicionals flamenques. A l'interior destaquen la gran xemeneia de la sala d'estar, els vitralls, les columnes, els arcs i els sostres de fusta decorats.

Antoni Amatller provenia d'una família dedicada a la xocolata i va ser un destacat representant de la burgesia catalana de l'època de la Renaixença. També va exercir de mecenes d'artistes modernistes. A més, va ser un gran viatger, fotògraf i col·leccionista de vidre arqueològic, una part de la qual es pot veure durant la visita.

Façana i vestíbul

La façana, inspirada en l'estil flamenc, combina materials diversos, com ara la ceràmica, el vidre i el ferro.

El vestíbul és un altre dels espais destacats, amb vitralls de colors i una escala de marbre que condueix a la planta principal.

Planta principal

Era la planta on residien Antoni Amatller i la seva filla Teresa. El passadís principal presenta paviments de mosaic, rajoles a les parets i sostres decorats. Entre les estances més destacades hi ha les següents:

Menjador

És una de les sales més atractives de la casa. Hi destaquen un gran vitrall amb motius florals que proporciona llum natural des del pati interior, una xemeneia monumental, un llum de vidre de molts colors i un sostre amb bigues de fusta decorades.

Dormitori de Teresa Amatller

Després de la separació dels seus pares, Teresa va viure amb el seu pare. Quan va tornar a residir a la casa, va redecorar el seu dormitori amb un estil més neutre i menys juvenil.

L'habitació, de tonalitats grogues, disposa d'un balcó que dona al passeig de Gràcia i d'un ampli vestidor.

L'any 1942, en no tenir parents propers als quals deixar la casa, Teresa va encarregar a Josep Gudiol la creació de la Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic. La institució tenia com a objectius conservar i gestionar la Casa Museu Amatller i impulsar la recerca sobre l'art hispànic.

Sala d'estar i dormitori d'Antoni Amatller

A la sala d'estar es conserva una part important de la col·lecció de vidre arqueològic d'Antoni Amatller.

El seu dormitori presenta una decoració més sòbria que el de Teresa, amb tonalitats marronoses i vermelloses. Té accés a un petit vestidor on es poden veure fotografies d'època. També es mostra el bany, de disseny senzill i funcional.

Despatx

El despatx d'Antoni Amatller destaca pel sostre i pel vitrall acolorit que dona al pati interior. Al centre de l'estança hi ha l'escriptori, mentre que al darrere s'hi troba una llibreria amb manuals antics de diverses temàtiques.

Cafeteria i botiga

Situades a la planta baixa i dotades d'un pati exterior. S'hi poden degustar productes vinculats a la tradició xocolatera de la família Amatller.

Font: ROBER I LETY, «*Visita a la Casa Amatller, una de las joyas del modernismo de Barcelona*», Mochileando por el Mundo. Consultar l'article original.

Casa Batlló

És una de les obres més singulars d'Antoni Gaudí i un referent del modernisme català. La façana ondulant i acolorida és només el preludi d'un interior on les formes orgàniques, la llum i els materials transformen l'arquitectura en una experiència sensorial.

Combina arquitectura, arts decoratives i recursos tecnològics. El recorregut permet conèixer tant els espais de la residència burgesa com les solucions constructives i ornamentals que Gaudí va desenvolupar durant la seva maduresa creativa.

L'any 1903, l'empresari tèxtil Josep Batlló va adquirir un edifici al passeig de Gràcia amb la intenció de transformar-lo en una residència singular. Inicialment, havia considerat enderrocar-lo i construir-ne un de nou, però Gaudí el va convèncer perquè en reformés l'estructura existent.

Les obres van començar el 1904 i es van prolongar fins al 1906. L'arquitecte va transformar profundament la façana, els interiors i el terrat, i va dissenyar nombrosos elements específics, com ara les baranes, les portes, els lluernaris i les xemeneies.

La intervenció va convertir l'edifici en una obra d'arquitectura integral, en què estructura, funcionalitat i decoració formen part d'un mateix projecte. El 2005, la Casa Batlló va ser inscrita a la llista del Patrimoni Mundial de la UNESCO.

Façana

És un dels elements més característics de l'obra. Les formes ondulants recorden el moviment de l'aigua, mentre que el revestiment de fragments de ceràmica i vidre de colors, conegut com a trencadís, produeix reflexos canviants segons la llum.

Els balcons semblen màscares o calaveres, segons les interpretacions, i les columnes de la planta principal evoquen formes òssies. A la part superior, les teules ceràmiques recorden les escates d'un drac.

Una interpretació simbòlica força estesa relaciona la façana amb la llegenda de sant Jordi: la coberta representaria el llom del drac i la creu que corona el terrat, l'espasa del sant.

Vestíbul i escales

En entrar a l'edifici, es troba un primer vestíbul que servia d'accés als habitatges de les plantes superiors. La seva decoració és relativament sòbria i inclou una escala de marbre.

Més endavant, una reixa separa aquest espai del vestíbul privat de la família Batlló. Aquí les parets corbes, els paviments de fusta i les finestres rodones contribueixen a crear una atmosfera que evoca el món submarí.

L'escala principal, amb una barana sinuosa de fusta, que recorda la columna vertebral d'una balena o la del mateix drac, és un dels elements destacats de l'interior. Les formes orgàniques i les vetes visibles del material reforcen la voluntat de Gaudí d'integrar la natura en el disseny arquitectònic.

Saló de la planta noble

La planta noble era la residència de la família Batlló i permet conèixer com vivia l'alta burgesia barcelonina de començament del segle XX.

El recorregut comença a l'antic despatx de Josep Batlló, on destaca una xemeneia amb forma de bolet. Una porta de roure amb vitralls dona accés al saló principal, caracteritzat pels sostres i les parets corbes i pels tons càlids.

L'element més destacat és el gran finestral que s'obre al passeig de Gràcia. Les seves dimensions permeten una entrada abundant de llum natural i contribueixen a crear una atmosfera lluminosa i canviant.

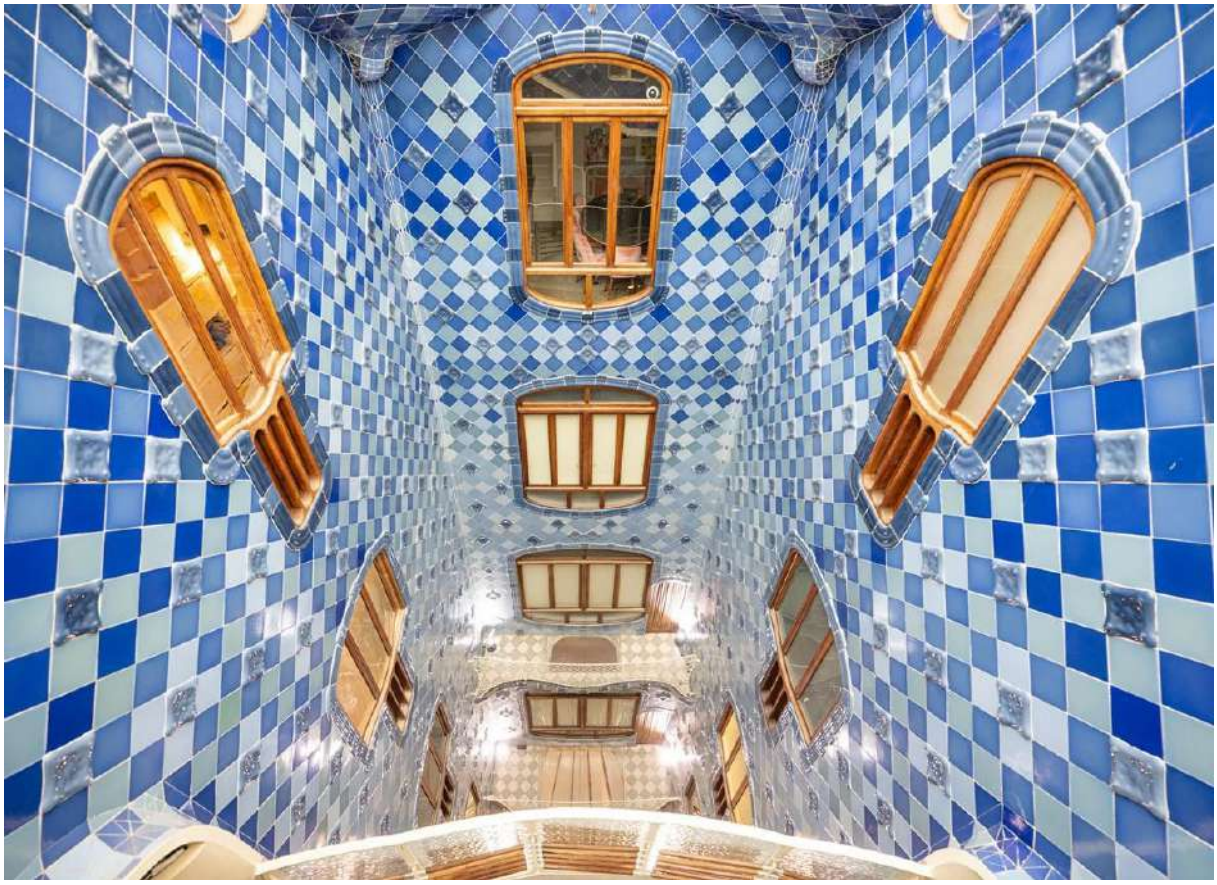
Menjador i jardí interior

El menjador presenta una decoració més continguda que el saló. Entre els elements ornamentals destaca una columna doble revestida de trencadís de diversos colors, situada davant de la sortida al pati posterior.

El jardí interior constitueix un espai de tranquil·litat enmig de l'activitat del passeig de Gràcia. La façana posterior és menys monumental que la principal, perquè no estava concebuda per exhibir-se davant del públic.

Des d'aquest pati també es poden observar les façanes interiors d'edificis veïns, com la Casa Amatller.

Pati de llums

El pati de llums és una de les solucions més enginyoses de Gaudí. Les parets estan revestides de ceràmica blava, amb tonalitats més fosques a la part superior i més clares a mesura que es baixa.

També varia la mida de les finestres segons l'altura. Aquest disseny contribueix a distribuir la llum natural de manera més homogènia per l'interior de l'edifici, especialment a les plantes inferiors.

Els vidres ondulats alteren les imatges i els reflexos, de manera que el pati sembla un espai aquàtic. La combinació de color, llum i materials converteix un element funcional en una experiència visual.

Golfes

Les golfes, situades sota el terrat, tenien funcions de servei i d'emmagatzematge. Gaudí hi va crear, però, un espai arquitectònic d'una gran força visual.

Hi destaquen els arcs catenaris, que distribueixen les càrregues de l'estructura i formen una successió de voltes que recorda les costelles d'un animal gegantí. El revestiment blanc i la llum natural accentuen la sensació de lleugeresa.

La regularitat dels arcs contrasta amb les formes més lliures de les estances de la planta noble i permet apreciar una altra faceta del llenguatge arquitectònic de Gaudí: la integració de l'enginyeria i l'estètica.

Terrat del drac

La coberta ondulant recorda el llom d'un drac, mentre que les teules ceràmiques de colors evoquen les seves escates.

Les xemeneies, agrupades en conjunts i decorades amb formes sinuoses, tenen també una funció tècnica: contribueixen a evacuar els fums i a garantir el funcionament dels sistemes de ventilació.

Gaudí Cube

La visita inclou una experiència audiovisual immersiva de 360 graus creada per l'artista Refik Anadol. Les projeccions ocupen les parets, el sostre i el terra i ofereixen una interpretació digital de l'univers creatiu de Gaudí.

Conclusió

La visita permet comprendre el llenguatge arquitectònic de Gaudí en una etapa de plena maduresa creativa. La combinació de formes orgàniques, simbolisme, materials i solucions constructives fa de l'edifici una obra especialment representativa del modernisme català.

La visita també ofereix una lectura de la vida domèstica de l'alta burgesia barcelonina de començament del segle XX. El saló, el menjador, el pati de llums, les golfes i el terrat mostren com Gaudí va aplicar una mateixa concepció artística a espais amb funcions molt diferents.

En definitiva, la Casa Batlló permet entendre el modernisme no només com un estil decoratiu, sinó com una manera d'integrar arquitectura, arts aplicades, enginyeria i natura en una obra unitària.

Font: ROBER I LETY, *Casa Batlló: guía para visitar el icono modernista de Gaudí en Barcelona*, Mochileando por el Mundo. Article original.

Multitasca: L'ILLA DE LA DISCÒRDIA

Agrupament: quatre grups per aula, de fins a cinc membres cadascun
Temps de preparació: 30 minuts
Producte final: una exposició oral per grup, amb suport visual, de 3 minuts aproximadament.

REPTE

Sou un equip de divulgadors del patrimoni de Barcelona. Heu de preparar una visita guiada que permeti entendre per què l'Illa de la Discòrdia és un conjunt arquitectònic tan singular.

Cada grup estudiarà un aspecte diferent. Les quatre exposicions han de ser complementàries i, en conjunt, han d'explicar el context històric, els edificis, les característiques artístiques i el significat del conjunt.

GRUP 1. BARCELONA I LA BURGESIA: EL CONTEXT HISTÒRIC

Pregunta central: Per què es va convertir el passeig de Gràcia en un aparador de l'arquitectura modernista?

Tasques d'investigació

1. Situeu l'Illa de la Discòrdia al mapa de Barcelona i identifiqueu els carrers que delimiten el tram.
2. Expliqueu breument el creixement de Barcelona i l'expansió de l'Eixample durant el segle XIX.
3. Investigueu la importància de la burgesia catalana de començament del segle XX i la seva relació amb la construcció d'habitatges representatius.
4. Expliqueu per què les famílies benestants encarregaven reformes arquitectòniques singulars.

Repartiment de responsabilitats

- Membre 1: localització geogràfica i mapa.
- Membre 2: creixement urbà de Barcelona i desenvolupament de l'Eixample.
- Membre 3: burgesia i transformacions socials.
- Membre 4: habitatge burgès i mecenatge artístic.
- Membre 5: síntesi del context i preparació de la introducció oral.

Suport visual: mapa de localització i una imatge històrica o actual del passeig de Gràcia.

Conclusió que heu de respondre: Què ens explica l'Illa de la Discòrdia sobre la Barcelona de començament del segle XX?

GRUP 2. ELS CINC EDIFICIS I ELS SEUS ARQUITECTES

Pregunta central: Quins edificis formen l'Illa de la Discòrdia i quins arquitectes hi van intervenir?

Tasques d'investigació
Identifiqueu els cinc edificis principals, ordeneu-los al llarg del passeig de Gràcia i relacioneu cadascun amb el seu arquitecte.

Repartiment de responsabilitats

- Membre 1: Casa Lleó i Morera, obra de Lluís Domènech i Montaner.
- Membre 2: Casa Mulleras, obra d'Enric Sagnier.
- Membre 3: Casa Bonet, obra de Marcel·lí Coquillat.
- Membre 4: Casa Amatller, obra de Josep Puig i Cadafalch.
- Membre 5: Casa Batlló, obra d'Antoni Gaudí.

Cada membre ha d'aportar:

- El nom de l'edifici.
- El nom de l'arquitecte.
- Una dada històrica rellevant.
- Una característica visible de la façana.

El grup ha d'ordenar els cinc edificis en un mapa, una fotografia panoràmica o un esquema de façanes.

Suport visual: una imatge general de l'illa amb els cinc edificis identificats.

Conclusió que heu de respondre: Per què és important estudiar el conjunt i no només les cases més famoses?

GRUP 3. UNA MATEIXA ÈPOCA, DIFERENTS LLENGUATGES ARTÍSTICS

Pregunta central: Quines diferències artístiques hi ha entre els edificis més representatius de l'Illa de la Discòrdia?

Tasques d'investigació
Centreu l'anàlisi en les façanes de la Casa Lleó i Morera, la Casa Amatller i la Casa Batlló. Compareu-ne les formes, els materials i la decoració.

Repartiment de responsabilitats

- Membre 1: Casa Lleó i Morera — ornamentació floral, escultura i arts aplicades.
- Membre 2: Casa Amatller — teulada esglaonada i influències historicistes.
- Membre 3: Casa Batlló — formes orgàniques, trencadís i coberta.

- Membre 4: comparació dels materials, colors, finestres, balcons i elements decoratius.
- Membre 5: síntesi de les semblances i diferències entre els edificis.

Suport visual: tres fotografies de les façanes amb fletxes o etiquetes per identificar els elements analitzats.

Conclusió que heu de respondre: El modernisme català era un estil uniforme o permetia maneres diferents d'entendre l'arquitectura?

GRUP 4. LA DISCÒRDIA: SIGNIFICAT, INTERPRETACIONS I PATRIMONI

Pregunta central: Per què aquest conjunt rep el nom d'Illa de la Discòrdia i quin valor té avui?

Tasques d'investigació

1. Expliqueu el sentit del nom popular «Illa de la Discòrdia».
2. Relacioneu-lo amb la metàfora mitològica de la poma de la discòrdia.
3. Analitzeu les diferències arquitectòniques entre les façanes i valoreu fins a quin punt justifiquen aquesta denominació.
4. Expliqueu per què és important conservar i difondre aquest patrimoni.
5. Reflexioneu sobre la relació entre el patrimoni arquitectònic, el turisme i la identitat de Barcelona.

Repartiment de responsabilitats

- Membre 1: origen i significat del nom.
- Membre 2: mite grec de la poma de la discòrdia.
- Membre 3: diversitat arquitectònica i contrast entre edificis.
- Membre 4: conservació patrimonial i usos actuals.
- Membre 5: conclusió crítica del grup.

Important: no presenteu com un fet demostrat que tots els arquitectes competissin formalment entre ells. Diferencieu els fets històrics de les interpretacions simbòliques del nom.

Suport visual: una fotografia panoràmica del conjunt i un esquema que resumeixi el seu valor patrimonial.

Conclusió que heu de respondre: Què fa que l'Illa de la Discòrdia sigui important més enllà del seu atractiu turístic?

EXPOSICIONS ORALS

Cada grup disposa d'uns tres minuts. L'exposició ha de tenir una introducció breu, un desenvolupament ordenat i una conclusió que respongui la pregunta central del grup.

Tothom ha d'intervenir oralment i demostrar que domina la seva part. El suport visual ha d'ajudar a entendre l'explicació, no substituir-la.

La qualificació pot combinar una part col·lectiva, referida al resultat del grup, i una part individual, basada en el domini del contingut i la intervenció oral.

PREGUNTA FINAL PER A TOTS ELS GRUPS

Després de les quatre exposicions, responeu la pregunta:

Quin dels edificis representa millor el modernisme català? Justifiqueu la vostra resposta?